

GÁRGYÁN ISTVÁN

Száz év hagyományainak átörökítése

Öttömös 800 fős kistelepülés Csongrád megye nyugati peremén, Szegedtől 40 kilométerre. A község gazdag történelmi múlttal rendelkezik. Már 1436-ban földművelő lakossággal *Hytemes* néven gyér pusztaság megjelöléssel szerepelt a korabeli térképeken, leírásokban. A belügyminiszter 1908. június 11-ei 46124/1908. szám alatt kelt rendeletével engedélyezte, hogy Öttömöspusztá kisközséggé alakuljon.

A település ennek az eseménynek a 100. évfordulóját ünnepelte 2008-ban. Az Önkormányzat támogatást kapott az Oktatási és Kulturális Minisztérium „Fókuszban a közművelődés” című pályázatán. Az Önkormányzat a jeles esemény alkalmából a pályázatban részletesen leírt – 2008. május 26-tól 2008. november 30-ig szóló – komplex programot készített.

A projekt részletes célja következő volt: A falu hagyományainak felelevenítése, a híres elszármazottak tevékenységének bemutatása, és egyéb programok, amik segítik a falu önállóságának méltó megünneplését a 100. évforduló alkalmából, és szolgálják a helybennmaradás megerősítését. A támogatási megállapodásban vállalt programok az alábbiak szerint valósultak meg:

1. Helytörténeti emlékek gyűjtése, feltárása, rendszerezése, valamint száz év öttömösi emlékeinek mozgóképes megörökítése helyi lakosok tolmácsolásában

A vállalt cél: az EGY-MÁSÉRT Egyesület Homokhát és a MÓRANET Kht. Móránét Televíziójának partnerségével helyi szellemi erőforrások felhasználásával olyan együttműködés kialakítása, mely lehetővé teszi Öttömös Község helytörténetének filmen való tematikus megörökítését, folyamatos feldolgozását, valamint a környező hét település és Öttömös kábeltelevízióján keresztül a lakossággal való megismertetését.

A DVD elkészítésében közreműködő team a helyzetnek és a lehetőségeknek megfelelően az eredeti tematikát némileg módosította. Legfontosabbnak tartottuk, hogy a helytörténeti emlékek hiteles tolmácsolójával, Molnár György íróval

elkészüljön a riport. Ő széles körben jellemezte Öttömös község régmúltját, a közelmúlt társadalmi és kulturális viszonyait, eredményeit. A majdnem egy órás vágott anyag igen érdekes részleteket tartalmaz az oktatás és művelődés területén is. Ennek hozományaként a stáb úgy döntött, hogy más, a pályázatban felsorolt helyi személyiséggel ebben az anyagban nem készít riportot. Menet közben igényként jelent meg olyan változtatás is, hogy ez a lehetőség örökítse meg a száz éves évforduló be nem tervezett eseményeit is, mintegy lenyomatot hagyva a 2008-as év öttömösi valóságáról. Igen jelentős volt az eseménysorozat zárásaként a 2008. november 7-ei Magyar László-emléknap – a pályázat beadásakor még nem ismert – eseménye, testvértelepülésünk (Csíkkozmás) által ajándékozott székelypark felszentelése.

Így a díszkiadású két dvd-s anyag végleges tartalma a „Spárga-film”, amely végigköveti az öttömösi emberek megélhetését szolgáló növény történetét, termelését, felhasználását, gasztronómiáját; a „Spárgafesztivál” eseményeit, kiemelve az ünnepi díjátadásokat (az első öttömösi díszpolgári cím); a „Molnár György-riportot”; az augusztus 20-ai kenyérünnepet a falu kemencéjénél; és a „Magyar László-emléknapot”. Sikeresnek ítéljük meg ezt a dokumentumot, melynek elkészült részeit folyamatosan bemutatta a Homokhát TV. Fontos hozomány, hogy ez az első olyan szerkesztett anyag, mely bemutatja Öttömös valóságát. Terveink között szerepel a munka folytatása, minél több érték korszerű megörökítése a mai igényeknek megfelelően.

2. Falukrónika írása és megjelentetése, a közelmúlt történéseinek a feltárása és feldolgozása

A vállalt cél előzménye ez esetben is az, hogy a belügyminiszter 1908. június 11-i 46124/1908. szám alatt kelt rendeletével engedélyezte Öttömöspusztá kisközséggé alakulását. 1998-ban a község önállóvá válásának 90. évfordulójára megjelent már egy monográfia *Öttömös népe és földje* címmel. A jubileumi 100 éves évforduló alkalmából újabb kiadvány látott napvilágot – *Öttömös évszázada 1908–2008* –, amely híven bemutatja a település múltját, jelenét, s a mindennapjait.

A kötet szerkesztője, dr. Juhász Antal ny. egyetemi tanár és munkatársai elhatározták, hogy a tudományos munka mellett megszólaltatják a település lakóit is arról, hogyan élték meg a XX. századot. Az életrajzok, családtörténetek bemutatásával ők is a könyv szerkesztőivé váltak, így jobban magukénak érzik a művet. Utóbb kiderült, hogy ennek a célnak a megvalósítása időigényes, jelentős többletmunkával jár, emiatt a könyvet a júniusi Spárgafesztivál és falunap helyett a november 7-én megrendezett Magyar László-emléknapon mutattuk be. Ez a rendezvény méltó alkalom volt a könyv átadására, ahol a falu lakosságán kívül részt vettek az Öttömösről elszármazottak, a kistérség településeinek kép-

viselői, az erdélyi és vajdasági testvértelepülések delegációi, a testvériskolák küldöttei és még sokan mások. A kötet nagy népszerűségnek örvend azóta is, naponta érkeznek pozitív visszajelzések, a lakosság településhez való kötődése érezhetően erősödött.

3. Híres elszármazottak és helyben maradók munkáságának feltárása, bemutatkozási alkalmak szervezése

Vállalt cél: az öttömösi puszta birtokosának, Magyar Imrének leszármazottja volt Magyar László, a híres Afrika-kutató. A falu – megbecsülése jeléül – róla elnevezett Emlékparkot hozott létre, és 1994 óta minden év novemberében Emléknapot tartunk a tiszteletére. Ugyanebben a programponthoz mutattuk be a falu írójának, Molnár Györgynek a legújabb művét író-olvasó találkozó keretében.

a) Híres elszármazottak munkáságának feltárása

Ebben az évben a Magyar Imre Emléknaphoz kiemelt szerepet kapott községünk életében, hiszen e napon mutatta be dr. Juhász Antal az *Öttömös évszázada 1908–2008* című könyvet. Meghívtuk a Magyar család leszármazottjait (Fluck Dénes), az országban lévő Magyar László nevét viselő magyarországi oktatási intézmények (Szombathely, Dunaföldvár, Foktő), valamint a testvértelepülések és a kistérség településeinek képviselőit.

Először a helyi óvodások és iskolások műsorát élvezhették a meghívott vendégek és a szép számmal összegyűlt öttömösiek. Ezután dr. Kubassek János, a Magyar Földrajzi Múzeum igazgatója vetítéssel egybekötött előadást tartott *Változó Afrika a harmadik évezred küszöbén* címmel. A személyes élményekkel átítatott, hatásos előadás közelebb hozta számunkra a távoli kontinenst, amelynek felkutatásában elvülhetetlen érdemeket szerzett Magyar László.

A helyi általános iskolában a Magyar Lászlóhoz és Afrikához kötődő „kulturális akadályverseny”-t rendeztük meg, a verseny lebonyolításában közreműködtek a faluban lévő civil szervezetek (fiatalok szervezete, polgárőr szervezet, Öttömösért Közhasznú Alapítvány).

A pályázat beadásakor még nem volt ismert és így nem terveztük be a programba – de mindenképpen megemlítendő – az erdélyi testvértelepülésünkötől, Csíkkozmaستól kapott székelykapu átadása. Tíz éve, hogy az erdélyi Csíkkozma és Öttömös között létrejött a testvértelepülési kapcsolat. Ennek a barátságának állít maradandó emléket a kapu, s a belevéselt mottó: „*Őseidnek szent hitéhez, nemzetednek gyökeréhez – testvér – ne légy hűtlen soha*”. Az átadáson Bodó Dávid, Csíkkozma polgármestere mondott beszédet, ezután dr. Kiss-Rigó

László, Szeged-Csanádi megyéspüspök szentelte fel a kaput. A napot koszorúzás zárta a Magyar László Emlékparkban.

b) Helyi „hírességek” munkásságának feltárására, bemutatása

Ugyanezen a napon került sor Molnár Györggyel, a falu írójával való író-olvasó találkozóra. A terv szerint erre az időpontra jelent volna meg *A messzi utak, távoli harangok* című legújabb műve, de nyomdai okok miatt a könyv sajnos nem készült el, ezért a legizgalmasabb részeket felolvasták. Művében ismét a Homokhátságon, illetve az Öttömösön élők nehéz életét mutatja be izgalmas és humoros módon. A találkozón résztvevők kötetlenül és jó hangulatban emlékeztek vissza a régmúlt időkre.

Ebbe a programba terveztük a település egyik elszármazott hírességével, Dobó Lajossal való találkozást, aki a hetvenes években Ifjúsági Súlyemelő Világbajnokságon III., az Európa Bajnokságon II. helyezett, illetve 1980-ban olimpiai kerettag volt. A felkérést elfogadta, de váratlan betegsége miatt a találkozó elmaradt.

4. Iskolán kívüli tehetség-gondozás – a tehetséges fiatalok képességeinek kibontakoztatását szolgáló programok

a) „Szép vagy Alföld...” programsorozat Öttömös fennállásának 100 éves évfordulója tiszteletére

Vállalt cél: II. Egyesületi Konferencia és Műhelymunkanap az Öttömösi Erdei Iskolában, amelyen a téma: *A dél-alföldi kisleltek és tanyák szociokulturális és épített világának szimbolikus tartalmai, valamint a terület környezetkultúrája* volt. Ennek keretében egyesületi konferencia- és műhelymunkanapot tartottunk a Kemence Egyesület szervezésében

2008. május 30-án az Öttömösi Erdei Iskolában. Az előadások a helyi szociokulturális értékekkel és a település környezetkultúrájával foglalkoztak. Előadóink voltak: *László Péter Sándor* ny. egyetemi oktató (Bp-Kolozsvár), *Krnács György* (KKNP), *Füzné Kószó Mária* Phd (SZTE), *Kotogán Róbert* (Védegylet) és *Molnár Ibolya* (ÖEI). A programon Öttömös Község Önkormányzatának vezetői is részt vettek. A jeles előadók és a résztvevők között izgalmas viták alakultak ki a kisteleplülések – közöttük Öttömös – jövőjéről. Az eltérő vélemények ellenére abban közös álláspont alakult ki, hogy a kisteleplülésekre szükség van és a fennmaradásukban a civil szervezeteknek sokkal nagyobb szerepet kell vállalniuk.

b) „Land-art” program a Kemence Egyesület ifjúsági csoportja valamint a Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola hallgatóinak részvételével

Vállalt cél: A „Növényi- és állatszimbólumok az ezeréves magyar kultúrában és a helyi hagyományvilágban” című téma feldolgozása. A programot a Kemence Egyesület a szegedi Focus Műhely land-art tervezője és dramaturgja (*Benkő Imola*) segítségével, valamint helyi és szegedi középiskolás fiatalokkal az Öttömösi Erdei iskolában 2008. május 30-án szervezte meg. A programban külön figyelmet szenteltünk a helyi kulturális hagyományvilág motívumainak, értékörző tartalmainak.

5. A kulturális turizmus fejlesztése érdekében a helyi értékek, események bemutatása

a) IV. Öttömösi és Kistérségi Tájékoztatókiállítás és Workshop

Téma: a helyi táji értékek megőrzése és közzé tétele. A megvalósulás annyiban módosult, hogy a Kemence Egyesület tájfotó kiállítása mellett a falu lakosságától összegyűjtötték a régi fényképeket családtagokról, a faluban történt eseményekről. A kiállításnak a Teleház adott helyet. A legtöbb fényképfelvételt néhai *Tihanyi István* tanító készítette az 1970-es években. Ezek a képek többnyire a faluról, az iskolai életről és a termelészövetkezetben végzett munkákról, az ottani eseményekről készültek. A kiállítás megvalósításában nagy szerepet vállalt *Király Edit* magyar-történelem-földrajz szakos helyi pedagógus, aki jelenleg a Teleház-Könyvtár vezetője. A kiállítás hírére a faluból elszármazottak ismét felkeresték a települést és a régi felvételeken nagy izgalommal ismerték fel saját magukat, hozzátartozóikat, régi ismerőseiket. A nagy érdeklődésre való tekintettel a kiállítás idejét meghosszabbítottuk.

b) Művelődési célú honlap-fejlesztés

Téma: „Helyi értékek és környezetkultúra” c. projekt elkészítése és az Öttömös honlapon való megjelentetése. Együttműködő: SZTE JGYTF. Az internetes oktatóprojekt elkészült és az „ottomos.hu” helyi honlapon elérhető. Ez a program a helyi és kistérségi oktatói, tantervkészítői számára igyekszik egyfajta metodikai és tartalmi segítséget adni, a környezeti nevelés és a fenntartható szemléletű nevelés modelljeinek, módszereinek kommunikálásával, továbbá a helyi értékek tudatosítását, erősítését is célul tűzve maga elé. Mindkét program hozzájárult a helyi értékek bemutatásához, amellyel a településtől távol élők számára ismeretet nyújt a falu megismeréséhez, ösztönzést ad a falu felkeresésére.

6. A Szent Korona Öttömösön

Öttömös lakossága egyik fontos megélhetési forrásának, a *spárgának* a megünneplésére hosszú ideje évenként Spárgafesztivált rendez. 2008. június 6–7-én került sor a XIV. Spárgafesztiválra. Különleges fesztivál volt ez, mert Öttömös község önállóvá válásának 100. évfordulója megünneplésének keretében került rá sor. A rendezvényen részt vett a Miniszterelnöki Hivatal képviselőjében *dr. Kondorosi Ferenc* kormánybiztos, valamint a Földművelés és Vidékfejlesztési Minisztérium részéről *dr. Forgács Barnabás* szakállamtitkár is. A település életében nagy jelentőségű ünnep alkalmából a Római Katolikus Egyházzal együttműködve – a lakosság és a résztvevők nagy érdeklődésére és örömeire – sikerült a helyi templomban bemutatni a magyar Szent Korona és a koronázási jelvények (országalma, jogar) hiteles másolatát. A Szent Korona Lovagrend képviselőjében lovag *dr. Bakos Batu* nagymester és lovag *Mireisz Tibor* tartott előadást a Magyar Szent Korona Hummel Gizella-féle hiteles másolatáról, és a koronázási jelvényekről. Kiemelkedő élmény volt, hogy a templomban a szegedi Fogadalmi Templom kórusa is énekelt.

A projekt összegzése

Öttömös község életében jelentős esemény volt az önállóvá válás 100. évfordulójának megünneplése. A település önkormányzata a fennállása óta önhibáján kívül hátrányos helyzetű, jelentős működési forráshiánnyal küzd. A pályázati támogatás nélkül nem valósulhatott volna meg ez az egész éven át tartó rendezvénysorozat, amellyel méltóan – megemlékezhattünk az évfordulóról.

Megítélésünk szerint a pályázati kiírás célkitűzése megvalósult. Az öttömösi művelődési értékekre és hagyományokra építve a projekt megvalósításával sikerült olyan újabb közművelődési értékeket teremteni, amelyek megmaradnak a jövőben is. Nagyon fontos, hogy mindez a településen lévő intézmények, civil szervezetek és a lakosság széleskörű összefogásával valósult meg. Ezzel bebizonyosodott, hogy a kistelepüléseken még él az összefogásra való hajlandóság, ma sem jellemző a közönyösség. Minden rendezvényen tapasztalható volt az eddigiekhez képest sokkal nagyobb érdeklődés, ami a rendezvények támogatással elért színvonalával is magyarázható. A programok növelték a lakosság közösségi érzését, reményeink szerint ez erősíteni fogja a településhez való ragaszkodást, amitől csökkenhet az elvándorlás, javul a fennmaradás esélye, ami létfontosságú a mai vidék és Öttömös számára.

Véleményünk szerint a jövőben is érdemes lenne hasonló pályázatokat kiírni, mert nagy segítség lenne a hátrányos helyzetű települések művelődésének javításához.